

Arxamdakı kimdir?

Sizcə, mən kiməm?

Mövzu:	İnsan hüquqları, diskriminasiya, kütləvi informasiya vasitələri və internet
Yaş səviyyəsi:	10-13 yaş
Çətinlik dərəcəsi:	2
Dərsin müddəti:	30 dəqiqə
İştirakçıların sayı:	10-20 uşaq
Oyunun növü:	fotoşəkillər haqqında stereotip cavablara əsaslanan tapmaca oyunu, müzakirə
Xülasə:	Uşaqlar kürəklərinə yapışdırılmış şəkildəki insanın kim olduğunu digər uşaqların cavablarına əsasən tapırlar.
Tapşırıqlar:	<ul style="list-style-type: none">• Ayrı-ayrı şəxs və qruplara münasibətdə stereotiplərin təsirini müzakirə etmək.• diskriminasiya, stereotip və önmühakimə arasındakı əlaqəni aydınlaşdırmaq.• Önmühakimə və stereotiplərin genişlənməsində KİV-in təsirini analiz etmək.
Hazırlıq:	Müxtəlif ölkələrdən olan və müxtəlif situasiyaları əks etdirən 25 fotoşəkil toplayın. Şəkilləri kartonlara yapışdırın və onları nömrələyin. Əlavə: kartonu laminə edə bilərsiniz. Fotoşəkilləri nömrələyin.
Resurslar:	<ul style="list-style-type: none">• Kartona yapışdırılmış 25 ədəd fotoşəkil• Knopka və ya yapışqanlı lent;• Kağız və qələm;• Üzərində iri vərəqlər olan lövhə və marker.

Təlimat

1. Oyunu izah edin:

- a. Sizin hər brinizin kürəyinə insan fotoşəkli yapışdırılacaq.
- b. Hamı otaq boyu gəzəcək. Digər iştirakçıların kürəyinə yapışdırılmış şəkillərə baxın və bu insan haqqında cəmiyyətin ümumi fikrini ifadə edən bəzi sözlər deyin. Bu, sizin şəxsi rəyiniz olmaya da bilər; daha çox bu tip insanlar barədə danışarkən istifadə olunan

stereotip ifadələr, “damğa” sözlər olmalıdır. Bu sözlər müsbət və mənfi, hətta kəskin ola bilər.

2. Sizin ünvanınıza deyilən sözləri yazın və “hansı insan olduğunuzu” müəyyən etməyə çalışın.

3. Şekilləri uşaqların kürəyinə elə yapışdırın ki, özləri şekli görməsinlər. Onun haqqında deyilənləri yazmaq üçün uşaqlara kağız və qələm verin.

4. Oyuna başlayın, uşaqlar görüşərkən bir-birini təsvir etməlidirlər. 10 dəqiqədən sonra qrupu yığın.

5. 1 №-li fotosəkildən başlayın, digər uşaqların cavablarına əsasən yapışdırılmış şəkildəki insanın şəxsiyyəti barədə uşağın fikirlərini öyrənin. Hər uşaqdan öz təxminini izah etməyi xahiş edin. Sonra bu fotosəkil haqqında hansı sözlərin deyildiyini uşaqlardan növbə ilə soruşun. Həmin sözləri onun nömrəsinin yanında qeyd edin.

a. Bütün fikirlər deyildikdən sonra şekli çıxarın və qrupa göstərin. Hər fotosəkli qısaca müzakirə edin.

b. Sizcə, şəkildəki adam haradadır?

c. O, nə edir?

d. Sizcə, bu insan hansısa hüquqlarından istifadə edirmi?

Təhlil və qiymətləndirmə:

1. Aşağıdakı sualları verməklə oyunu təhlil edin:

a. Fotosəkildə təsvir olunan insanlar haqqında düzgün sözlər tapmaq çətin idi mi?

b. Fotosəkildəki insan haqqında ədalətsiz və kobud ifadələr işlədərkən özünüzü necə hiss etdiniz?

c. İnsanların fotosəkilinə əsasən söylənilən fikirlərə görə onun şəxsiyyətini müəyyənləşdirmək çətin idi mi?

d. Sizin təqdim etdiyiniz insan haqqında başqaları danışarkən nə hiss edirdiniz?

e. Fotosəkildəki insan haqqındakı təsəvvürləriniz digərlərinin fikirlərindən fərqlənirdimi?

f. Hamı öz şəkilini tapdı? Sizcə, bu, bəziləri üçün niyə çətin idi?

2. Verilən sözlərin siyahısını nəzərdən keçirin və bunların insan hüquqları ilə əlaqəsini tapın. “Stereotiplər” və “damğalar” haqqında da danışmağı unutmayın. Sonra isə bu siyahı barədə suallar verin:

a. Sizcə, sizin şəhərinizdə yaşayan insanların əksəriyyəti nə vaxtsa belə insanlarla rastlaşıblarmı?

b. Onlar bu insan haqqındakı fikirlərini necə formalaşdırırlar? Onlar öz fikirlərini dəyişə bilərlərmi?

- c. Siz nə vaxtsa kiminsə haqqında fikirlərinizi dəyişmişinizmi?
- d. Nə üçün stereotiplər və damğlar ədalətsiz olur?
- e. Stereotiplər və damğalar insan hüquqlarını necə poza bilər?
- f. Bu cavablar bizim hər birimizin başqalarını müxtəlif cür görməyimiz haqda nə deyir? Biz əşyalara eyni cür baxmalıyıq?
- g. Fikir verin ki, bizim insanlar haqqında təsəvvürlərimiz əksərən KİV-in təsiri ilə formalaşır (məsələn, radio, televiziya). KİV-in stereotiplərin formalaşmasında rolunu nəzərə alaraq belə suallar verin:
- h. KİV digər ölkə və mədəniyyətlərə mənsub olan insanları necə təqdim edir? Onlar öz vətənidə yaşayan zaman? Sizin ölkənizdə yaşayan zaman?
- i. KİV damğa və stereotiplərin tətbiqini necə gücləndirə bilər?

Davam etmək üçün təkliflər

Bir neçə oyun stereotiplərə həsr olunub:

- “Şəkillərlə oyun”, “Dünya yay düşərgəsi” müxtəlif stereotipləri nəzərdən keçirir.
- “Oğlanlar ağlamaz”, “Biri var idi, biri yox idi” oyunları gender stereotiplərini təhlil edir.
- “Bağlı gözlərlə”, “Bilik fiquru” kimi oyunlar imkanları məhdud uşaqların stereotiplərinə toxunur.

Fəaliyyət üçün ideyalar

- Uşaqlar rayonlarındakı digər uşaqların və ya böyüklərin eyni şəkillərə münasibəti ilə bağlı tədqiqat aparın, alınan nəticələr əsasında stereotip və önmühakimələri nə cür qiymətləndirməyi müəyyən edə bilərlər.
- Müxtəlif ölkə və mədəniyyətə mənsub uşaqların iştirakı ilə hər hansı bir hadisəni seçin və qəzet, radio və televiziyanın bu problemi və orada insanların rolunu necə təqdim etdiklərini təhlil edin. Müxtəlif KİV-lərin eyni hadisəni necə işıqlandırdığını müqayisə edin. İnsan hüquqları problemləri necə göstərilmişdir?
- Əgər uşaqların fotoaparatu varsa, öz rayonlarında “İnsan hüquqlarına baxış” və “Şəxsiyyət müxtəlifliyi” mövzularında fotosərgi təşkil edə bilərlər.

Aparıcılara məsləhətlər:

- Gender bərabərliyi, kasıblıq və sosial təcrid kimi insan hüquqlarına dair istənilən mövzularda uyğun fotosəkil və suallardan istifadə ilə bu oyunu adaptə etmək mümkündür.
- Fotosəkillərin seçimi çox vacibdir. Təqvim, jurnal və açıqcadan rəngli şəkillər seçin. Google-dan da şəkillər seçə bilərsiniz. Bu fotosəkillərdə mətn olmamalıdır, yalnız şəkilin altında şərh və ya digər məlumatları özünüz üçün saxlayın ki, suallara cavab vermək mümkün olsun.

- Oyunun qaydalarını bir şəkil üzərində izah etmək olar ki, uşaqların hamısı başa düşsün.

- Fotoşəkillər “Yer üzərində həyat”ın geniş spektrini göstərməlidir: müxtəlif yaş səviyyəsi, mədəniyyətlər və imkanlara malik insan və insan qrupları. Bu, şəhər və kənddə yaşayan, sənaye və kənd təsərrüfatında müxtəlif işlərlə məşğul olan, müxtəlif irq və dinə mənsub insanların şəkilləri olmalıdır. Şəkilləri nömrələyərkən onları müəyyən ardıcılıqla düzməyə çalışmayın.

- Seçilmiş şəkillər uşaqların şəxsi keyfiyyətlərinə toxunmamalıdır, çünki bu, onları utandıra bilər.

- Uşaqların bir çoxu stereotip cavablar və öz şəxsi fikirləri arasında fərqi tapmaqda çətinlik çəkə bilərlər.

Uyğunluq

Uşaqlar yaş səviyyəsi və təcrübəsinə, eləcə də stereotiplər barədə ümumi anlayışlarına görə bir-birindən çox fərqlənirlər. Təhlili qrupun qabiliyyətlərinə görə uyğunlaşdırın.